

บทที่ 3

อาสาสมัครคุมประพฤติ

อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็นงานที่มีบทบาทปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community Based Treatment of Offenders) โดยมีมุ่งหมายให้การสงเคราะห์ และช่วยเหลือผู้กระทำผิดอาญาเป็นรายบุคคล และเป็นการทั่วไปเพื่อให้ปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น¹ แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจของผู้กระทำผิด หรือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข (Community Based Correction) เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสชดใช้ค่าเสียหาย ชดเชยความผิดที่หาไว้ต่อสังคม และกลับตนเป็นพลเมืองดีในที่สุด ภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลกำหนด² และให้ผู้กระทำผิดสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นผู้นำในทางความคิดให้แก่ประชาชน ในการป้องกันอาชญากรรมและนำชุมชนให้สะอาดปลอดภัย โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อให้บริการสังคมทั้งในรูปแบบและบทบาทของการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทั้งในด้านการอาชีพ การอยู่ร่วมในสังคม และนอกจากนี้บทบาทอันสำคัญอีกประการหนึ่ง ในรูปแบบของชุมชนสถาบันกลุ่มบุคคล และประชาชน อาสาสมัครควบคุมป้องกันอาชญากรรม โดยการควบคุมสังคมอีกมาตรการหนึ่งด้วย

¹ วิชา มหาคุณ , "อาสาสมัครคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม ภูมิหลังและบทบาทในอนาคต ," วารสารกฎหมาย (กรกฎาคม 2531) : 5-18.

² ประสพสุข บุญเดช , "อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ภูมิหลังและความสำคัญ ," เอกสารประกอบการฝึกอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม , หมายเลข 1/2533 (อค์สำเนา).

ความหมายการคุมประพฤติ (Probation)

อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็นผูปฏิบัติงานตามหลักของการคุมประพฤติ ซึ่งการคุมประเดตินั้น ควรที่จะทำความเข้าใจในหลักการนี้ก่อน ความหมายการคุมประเดติมีอยู่หลายประการ ดังนี้คือ³

1. สถานะทางกฎหมาย คือ การที่บุคคลใดจะมีฐานะทางกฎหมายว่าเป็นผู้ถูกคุมประเดติ (Probationer) นั้น จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาคดีในศาลและปรากฏว่า ใดเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้อง แต่เนื่องจากศาลพิจารณาเห็นสมควรว่าบุคคลนั้นยังไม่สมควรจะไต่รับมาตรการจำคุก และการแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดนั้นในชุมชนจะได้ผลดีกว่าและเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิดและต่อสังคมด้วย ศาลจึงจะเลือกใช้มาตรการคุมประเดติแทนตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่ศาลจะกำหนด ภายใต้การควบคุมดูแลของพนักงานคุมประเดติ การใช้มาตรการการคุมประเดติศาลจะใช้โดยออกเป็นรูปคำพิพากษา ดังนั้นผู้ที่ถูกศาลใช้มาตรการนี้ จึงมีสถานะทางกฎหมายที่เรียกว่าผู้ถูกคุมประเดติ

2. กระบวนการของงานยุติธรรมอย่างหนึ่ง คือ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้คุมประเดติหรือจำคุกจำเลยนั้น จะต้องมีการพนักงานคุมประเดติประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างละเอียด ทุกแง่ทุกมุม เพื่อทำรายงานเสนอต่อศาลก่อนศาลจะพิพากษาคดี ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Presentence Investigation Report เมื่อได้ประมวลข้อเท็จจริงมาพร้อมมูลแล้ว พนักงานคุมประเดติจะต้องทำรายงานเสนอต่อศาลดังกล่าว ในรายงานนั้นพนักงานคุมประเดติจะทำความเห็นเชิงข้อเสนอแนะด้วยว่า ศาลควรจะใช้มาตรการชนิดไหน จึงจะเป็นผลดีต่อสังคมและต่อจำเลยด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ให้คุมประเดติจำเลยภายในระยะเวลาหนึ่ง

³ อุตัย อติแพทย์ , การคุมประเดติผู้ใหญ่ในประเทศไทย , การคุมประเดติผู้ใหญ่ : ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ , (กรุงเทพฯ : ศรีสมมติการพิมพ์ , 2527) , หน้า 110.

ตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด พนักงานคุมประพฤติจะเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมสอดส่อง และให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติ ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลได้กำหนดไว้ และเมื่อครบกำหนดไว้ และเมื่อครบกำหนดเวลา โดยผู้ถูกคุมประพฤติไม่ไต่พยาน หรือทำผิดเงื่อนไข พนักงานคุมประพฤติ ก็จะรายงานศาล เพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติไม่ไต่พยาน หรือทำผิดเงื่อนไข พนักงานคุมประพฤติ ก็จะรายงานศาล เพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติพ้นจากการคุมประพฤติไป แต่ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติทำผิด เงื่อนไข หรือทำความผิดซ้ำใหม่ พนักงานคุมประพฤติก็จะรายงานต่อศาล เพื่อขอให้เพิกถอน การคุมประพฤติ และใช้มาตรการที่เหมาะสมกับจำเลยต่อไป

3. ระบบงาน ซึ่งมีหน่วยงานและการบริหารงานเพื่อช่วยเหลือศาลในการประมวล ข้อเท็จจริง และในการควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมประพฤติ ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่ศาลจะพึงประสงค์ ระบบงานนั้นจะเป็นระบบงานขนาดกรม หรือคณะกรรมการ หรือขนาดกองขึ้นอยู่กับปริมาณ และ คุณภาพของงาน

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุมประพฤติ

มาตรการในการปฏิบัติต่อบุคคลกระทำผิด จำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. มาตรการในการควบคุม⁴ (Custodial Treatment) เป็นมาตรการแก้ไข บุคคลกระทำผิด โดยวิธีการควบคุมตัวไว้ เพื่อแก้ไขความประพฤติของบุคคลนั้น ได้แก่ ระบบเรือนจำ
2. มาตรการกึ่งควบคุม (Semi-Custodial treatment) เป็นวิธีการปฏิบัติ ต่อบุคคลกระทำผิดซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์พิจารณา ให้ออกการลงโทษ โดยวิธีการคุมประพฤติและก็ยัง ไม่สมควร รับโทษจำคุก ได้แก่ การจำคุกในวันหยุดสัปดาห์ โดยปล่อยตัวไปอยู่กับครอบครัวได้ในเย็นวันอาทิตย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ ชัยทวี เสนะวงศ์, "การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 11-12.

3. มาตรการไม่ควบคุม (Non-Custodial treatment) เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดเข้าไปในเรือนจำ โดยวิธีการคุมประพฤติ เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุก การคุมประพฤติ จึงเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมาตรการไม่ควบคุมเพียงแต่ให้อยู่ในเงื่อนไขการดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งมีหน้าที่สอดส่องดูแลผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล และยังคงให้อยู่ในชุมชนได้อย่างอิสระ เปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจตนเองว่ากลับตนเป็นคนดีได้⁵

หลักการควบคุมความประพฤติ

ประกอบขององค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. การควบคุมสอดส่อง (Surveillance) คือ ผู้ถูกคุมความประพฤติจะต้องรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานคุมประพฤติออกไปสอดส่อง ณ ที่บ้าน หรือที่ทำงาน
2. การให้บริการ (Service) คือ การช่วยเหลือผู้ถูกคุมความประพฤติ และครอบครัว เช่น ค่าเบี้ยจี้ย 4
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ (Counseling) คือ การให้คำปรึกษาแนะนำและแนวทางแก้ไขในปัญหาอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ

วัตถุประสงค์สำคัญ คือการคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และยังให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เกี่ยวกับจำเลยแก่ศาลก่อนพิพากษาคดี และเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ สัทศัน อินทานนท์ , "ปัจจัยที่มีส่วนทำให้บุคคลกระทำผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ถูกถอนการคุมประพฤติ กับผู้ที่พ้นการคุมประพฤติ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522) , หน้า 21-23.

เป็นพลเมืองที่ควยวิธีการคุ้มครองประพฤติ⁶ ป้องกันมิให้กระทำผิดซ้ำหรือยื้ออาชั้ฟระกอบ
อาชญากรรมต่อไป

หลักเกณฑ์การคุ้มครองประพฤติ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก มีบัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดซึ่ง
มีโทษจำคุกและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุก
มาก่อน หรือปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดย
ประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลไต่ถามถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา
การศึกษาอบรม สุขภาพภาวะแห่งจิต นิสัย อาชั้ฟ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด
หรือเหตุอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่า ผู้นั้นมีความผิดแต่รอการ
กำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัว
ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไข
เพื่อคุ้มครองประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้"

ตามวรรคนี้พอจะกำหนดหลักเกณฑ์ได้ว่า กรณีที่ศาลจะรอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษ
แต่รอการลงโทษไว้ เฉพาะโทษจำคุกเท่านั้น และโทษจำคุกที่ศาลจะรอได้ต้องเป็นโทษที่ศาลจะ
ลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี โดยไม่คำนึงว่าโทษจำคุกนั้นกฎหมายกำหนดโทษชั้นสูงหรือชั้นต่ำไว้ก็
มีความสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อศาลจะลงโทษจำคุกจริง ๆ ต้องไม่เกิน 2 ปี เช่น โทษปรับหรือโทษกักขัง
จะนำมาตราการรอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษมาใช้ไม่ได้ อีกประการหนึ่งโทษจำคุกนี้
ไม่จำเป็นต้องเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น โทษจำคุกตามกฎหมายอื่นศาลก็รอ
การลงโทษได้ นอกจากนั้นมาตรานี้กำหนดไว้ด้วยว่า "ถ้าไม่ปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน"
ซึ่งหมายความว่า ขณะที่ศาลพิพากษาคดีไม่ปรากฏว่าจำเลยเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน สำหรับผู้

⁶ สุพจน์ สุโรจน์ , การบริหารงานยุติธรรม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช , 2533) , หน้า 600 .

เลขข้อ โทษจำคุกมาก่อน ถ้าเป็นกรณีโทษจำคุกสำหรับความผิดที่ไต่กระทำ โดยประมาท หรือความผิดสุหุโทษ ศาลก็รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้

เมื่อเราหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ยังมีหลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ คือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด สภาพแห่งความผิดและเหตุอันสมควรปราณีด้วย

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด ศาลจะต้องพิจารณาดังนี้

ก. อายุ จำเลยอายุน้อย ยังไม่มีความรับผิดชอบ หรืออายุมาก และสติปัญญาอาจเสื่อม หรืออายุมากแต่เพิ่มกระทำผิดครั้งแรก

ข. ประวัติ เป็นผู้มีประวัติมาตลอดก่อนกระทำผิด

ค. ความประพฤติ มีความประพฤติดีมาก่อน แต่กระทำผิดเพราะความจำเป็น ยากจน

อา

ง. สติปัญญา เป็นผู้มีสติปัญญาอ่อนหรือต่ำ จนเป็นเหตุให้ถูกชักจูงได้ง่าย

จ. การศึกษาอบรม พื้นฐานการศึกษา ตลอดจนได้รับการอบรมคนดีธรรม จรรยา มาแล้วหรือไม่

ฉ. สุขภาพ เป็นผู้มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ หรือในขณะที่กระทำความผิด เป็นผู้มีจิตวิปลาส ภูมิซุนหรือไม หรือเป็นคนคุมคุมร้าย

ช. นิสสัย แสดงถึงการกระทำเป็นประจำจนเป็นปกติวิสัย ในกรณีที่จำเลยมีนิสัยดีมา โดยตลอด น่าจะเป็นเหตุให้พิจารณารอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษได้

ฌ. อาชีพ ถ้าจำเลยประกอบอาชีพสุจริตและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามก็ควรได้รับการพิจารณาในทางเป็นคุณ

ฎ. สิ่งแวดล้อม คำนึงว่าในกรณีหรือขณะกระทำความผิดนั้น สภาพสิ่งแวดล้อมของจำเลย เป็นอย่างไร เพราะถ้าอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นโทษ ก็ควรพิจารณาไปในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย สภาพของความผิด ศาลจะต้องพิจารณาว่า สภาพของความผิดร้ายแรงเพียงไร จำเลย กระทำผิดโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อนหรือไม่ จำเลยพยายามบรรเทาผลของการกระทำผิดหรือไม่ หรือจำเลยเป็นผู้ชายข่มเหงหญิง เด็กที่อ่อนแอ หรือคนแก่ชรา ทำให้ความผิดมีสภาพรุนแรงขึ้นหรือไม่ และถ้าศาลจะรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษจำเลยจะไม่เป็นเหตุให้บุคคลอื่นเอาเป็นตัวอย่าง หรือความผิดนั้นไม่เป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของประชาชนอย่างร้ายแรง แล้วก็ควรได้รับการพิจารณา

เหตุอันควรปรานี ตามมาตรานี้ไม่ใช่ระบุว่า เหตุอันควรปรานีมีประการใดบ้าง
 อย่างไม่ก็เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติถึง "เหตุบรรเทาโทษ"
 ว่าได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ โฉดเซลลาเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อน
 สำนึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแกโทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้
 แก่ศาล อันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาหรือเหตุอื่น ที่ศาลเห็นว่า มีลักษณะทำนองเดียวกัน แล้วก็
 มีแนวพิจารณาไว้ว่า "เหตุอันควรปรานี" ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56
 นี้ สามารถนำเอา "เหตุบรรเทาโทษ" ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ซึ่งมีลักษณะ
 ใกล้เคียงกัน มาเปรียบเทียบ และถือว่าเหตุอย่างเดียวกันได้ ทั้งนี้ เป็นเรื่องของศาล โดยเฉพาะ
 เพราะการรอกการกำหนดโทษ และการรอกการลง โทษนี้เป็นเรื่องที่ใช้ดุลพินิจ ฎหมายเพียง
 แ่วางหลักเกณฑ์ไว้ ถึงแม้จะเข้าหลักเกณฑ์ศาลก็ไม่จำเป็นต้องรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลง โทษ
 ทุกกรณีไป

กรณีศาลสั่งคุมประพฤติ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้⁷

1. ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อให้เจ้าพนักงาน
 จะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติ และการ
 ประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำความกิจกรรมบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงาน
 และผู้กระทำความผิดเห็นสมควร

2. ให้ฝึกหัดหรือทำงานอันเป็นกิจจะลักษณะ

3. ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใด อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิด
 ในทำนองเดียวกันอีก

4. ให้ไปรับการบำบัดรักษาการศึกษาเสพคติให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือ
 จิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรค 2 แก้ไขเพิ่มเติมประกาศราชกิจจานุเบกษา
 เล่มที่ 106 ตอนที่ 127 ฉบับพิเศษ หน้า 1 , 11 สิงหาคม 2532 .

5. เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้
ผู้กระทำความผิดหรือมีโอกาสรุกระทำความผิดซ้ำอีก

กรณีผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข⁸

ศาลอาจกักเตือนผู้กระทำความผิด หรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังมิได้กำหนดหรือลงโทษ
ซึ่งรอไว้แล้วก็ได้

กรณีทำความผิดซ้ำใหม่⁹

ความผิดที่กระทำมิใช่กระทำความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลที่พิพากษาในคดีหลัง
กำหนดโทษสำหรับคดีแรกที่รอกำหนดไว้ แล้วรวมกับโทษที่กำหนดในคดีหลัง เป็นโทษทั้งหมดที่
ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับ แต่ศาลในคดีแรกได้ขอการลงโทษไว้ ศาลในคดีหลังก็นำโทษที่รอการ
ลงโทษ ไว้มารวมกับโทษที่จะลงในคดีหลัง รวมเป็นโทษทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ

หลักเกณฑ์เป็นหน้าที่ของศาลจะต้องพิจารณารวมโทษที่รอการกำหนดโทษ หรือ
รอการลงโทษเป็นข้อควรตั้ง เกตดังนี้

1. จะต้องมีกรกระทำผิดในเวลาที่ยังรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ
เอาไว้ ส่วนศาลจะพิพากษาคดี เมื่อใดก็ยังรวมโทษที่รอไว้เข้าไปด้วยได้
2. ความผิดที่กระทำภายในระยะเวลาที่ศาลสั่งรอกำหนดโทษ หรือรอลงโทษจะต้อง
เป็นความผิดที่มีได้กระทำ โดยประมาท หรือเป็นความผิดลหุโทษ
3. ความผิดที่กระทำลงภายในระยะเวลาดังกล่าว จะต้องเป็นโทษจำคุกและจะต้อง
มีการจำคุกจริง ๆ จึงจะเอาโทษที่รอไว้มารวมได้

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 57.

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58:

ตามหลักเกณฑ์นี้ ถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์การสิ้นสุดของการคุมประพฤติ เมื่อกรณีกระทำผิดขึ้นใหม่ เกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาการคุมความประพฤติ (ยกเว้นกระทำโดยประมาทหรือ疏忽โทษ) และหากศาลพิจารณายกเลิกการคุมประพฤติเป็นโทษจำคุกตามที่ได้ออกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแล้ว การคุมประพฤติอันถือเป็นมาตรการประกอบก็ย่อมจะสิ้นสุดลงตามไปด้วย

อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

หน้าที่และงานของพนักงานคุมประพฤติ แบ่งออกได้เป็น 2 ประการคือ ¹⁰

1. การสืบเสาะและพินิจก่อนศาลพิพากษา จะเป็นการสืบเสาะและพินิจในเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนความคิด และเหตุอันควรปรานี ตามที่ศาลสั่งเพื่อรายงานต่อศาล ซึ่งศาลอาจสั่งให้สืบเสาะ และพินิจจำเลยเฉพาะบางเรื่อง บางประเด็นก็ได้ และพนักงานคุมประพฤติมีอำนาจส่งตัวจำเลยให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของจำเลยว่าจะปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองได้เพียงใด ตลอดจนสอบถามความต้องการของจำเลย เกี่ยวกับวิธีการคุมความประพฤติว่าต้องการหรือไม่อย่างไร

2. การควบคุมและสอดส่อง กฎหมายให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติทำการสอดส่องหลังศาลพิพากษา สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ และตักเตือนผู้ถูกคุมความประพฤติในเรื่องความประพฤติ ในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดโดยออกไปสอดส่องดูแล ณ บ้านเรือน และสำนักทำการงานเป็นราย ๆ โดยสม่ำเสมอ

¹⁰ ดูพระราชบัญญัติ วิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา

ผลดีของการคุมประพฤติ

การคุมประพฤติ เพื่อมุ่งหมายให้เกิดผลดีหลายประการ กล่าวคือ เป็นวิธีการแก้ไข บำบัด ผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล และในชุมชนที่เขาอยู่อาศัย

- ส่งเสริมให้ยังคงมีความสัมพันธ์กับครอบครัวตามปกติ
  - ไม่คดีอสรภาพ
  - ช่วยให้หารายได้อย่างสุจริตต่อไป
  - ประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐ
  - ลดความแออัดในเรือนจำ
- และ - ลดภาระของสังคมที่ต้องคอยช่วยเหลือ

จากขอบเขตลักษณะอำนาจหน้าที่ แนวคิด หลักการในกฤษฎีกาคุมประพฤติ และทฤษฎีแล้ว มีความเห็นว่า งานคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 - 58 และพระราชบัญญัติ วิธีดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 นั้น เป็นบทบาทที่เน้น ถึงการใช้อำนาจทางกฎหมายบังคับ ให้ผู้รับการแก้ไขต้องปฏิบัติตามมิเช่นนั้นจะไ้รับผลอัน ไม่พึงปรารถนา ตามหลัก "ทฤษฎีใช้อำนาจบังคับ" โดยอำนาจดังกล่าวนี้เป็นอำนาจที่มีอยู่โดยชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว และนอกจากนี้พนักงานคุมประพฤติจะดูแลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในตัวผู้รับการแก้ไข (ผู้ถูกคุมความประพฤติ) ตามที่วางแผนไว้จากเงื่อนไขที่ศาลกำหนด จากหลัก "ทฤษฎีใช้ความรู้และเหตุผล"

การคุมประพฤติกับการควบคุมสังคม

โดยที่การคุมความประพฤตินั้น เป็นการใช้อำนาจพิจารณา กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ตามประมวลกฎหมายอาญา และระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานคุมประพฤติ เป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งศาลเป็นผู้ใช้อำนาจกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติ โดยที่ผู้ถูกคุมความประพฤตินั้นเป็นผู้ที่ได้ กระทำผิดแล้ว แต่ศาลเห็นสมควรให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลง โทษแล้วกำหนดเงื่อนไข

คุมประพฤติ โดยมีจุดมุ่งหมายในการควบคุมดูแลอบรมแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ให้มีโอกาสรอดพ้นเป็นคนดี และอยู่รวมในสังคมได้อย่างปกติสุขต่อไป ให้พนักงานคุมประพฤติ เป็นผู้ดูแลควบคุม สอดส่อง ให้ประพฤติปฏิบัติตามทัณฑ์สถานของสังคมที่ไว้วางกำหนดไว้แล้ว ตามหลักการควบคุมสังคม โดยเป็นการใช้วิธีการควบคุมอย่างเป็นทางการ โดยมีกระบวนการขั้นตอน และมาตรการดำเนินการอย่างเป็นทางการ แห่งกระบวนการยุติธรรมอันมีลักษณะเป็นการบังคับให้ หรือสภาพบังคับ หากกระทำความผิดตามระเบียบกฎเกณฑ์และเงื่อนไขอย่างเรียบร้อย ก็จะได้รับรางวัล ภัยการพ้นสภาพการคุมประพฤติ เมื่อครบกำหนดระยะเวลา หากกระทำความผิดฝ่าฝืนหรือ ละเมิดเงื่อนไข เช่น กระทำความผิดขึ้นใหม่อีกในระหว่างการคุมประพฤติก็ได้รับการลงโทษ ภัยการกำหนดโทษที่รอไว้ หรือบวกโทษที่รอไว้มารวมลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ฝ่าฝืนหรือพฤติกรรม ซ้ำต่อทัณฑ์สถานได้รับการรับทราบการควบคุมพฤติกรรม จากการบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ไม่ยอมรับต่อ ทัณฑ์สถานของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นั้นกลับตนเป็นคนดีต่อไป

อาสาสมัครคุมประพฤติ

โดยที่ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤตินั้นมากมายหลายประการที่จักต้องปฏิบัติ ต่อผู้ถูกคุมความประพฤติ และทำหน้าที่ตามที่ศาลเห็นสมควร ปริมาณงานกับเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ วิชาชีพและจำนวนผู้ถูกคุมความประพฤติแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องที่จะควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง เพื่อผลสำเร็จอย่างจริงจังในงานคุมประพฤติได้ ประกอบกับกระทรวงยุติธรรมได้เล็งเห็นความสำคัญ ของการนำชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุติธรรมในชุมชนของตนเอง ร่วมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ ให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริม ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายและวิธีดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีในศาล มากยิ่งขึ้น ซึ่งบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติตามโครงการนี้ จะมีบทบาท ในการเข้าช่วยเหลือเชื่อมโยงการดำเนินงานของศาลกับประชาชน เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ ความรู้ ความเข้าใจ และให้คำแนะนำชี้แจงปัญหาต่าง ๆ แก่ประชาชนหรือผู้ปกครองของเด็ก หรือเยาวชนที่ต้องหาว่า กระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติว่า เป็นความผิดหรือในปัญหาอื่น ๆ ในเบื้องต้น

รวมทั้ง เป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลความประพฤติของเด็ก และเยาวชน และผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ที่ศาลวางเงื่อนไขให้คุมความประพฤติไว้ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และรายงานผลการติดตามพฤติการณ์ของผู้ถูกคุมความประพฤติ ให้ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ ได้ทราบเป็นระยะ ๆ จากบทบาทที่กล่าวมานี้มุ่งที่จะให้อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ และการนำเอาอาสาสมัครคุมประพฤติ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือแก่พนักงานคุมประพฤติ วิชาชีพในด้านการควบคุม และสอดส่องความประพฤติผู้กระทำผิดที่ศาลสั่งให้คุมความประพฤตินั้นว่าเป็นการอุดหนุนของว่างระหว่างกระทรวงยุติธรรม กับประชาชนในท้องถิ่น อันเป็นผลให้งานคุมประพฤติ และงานสงเคราะห์ภายหลังปล่อยบรรลุมวลที่วางไว้ ประการสำคัญบทบาทในการป้องกันแก้ไขควบคุมอาชญากรรมในส่วนของกระทรวงยุติธรรม จะปรากฏชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ เพราะความร่วมมือและการสนับสนุนจากพลังมวลชนชั้นพื้นฐาน ซึ่งก็คือประชาชน ซึ่งตรงกับ นโยบายของรัฐ ที่จะสนับสนุนให้องค์การภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังคม ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

การนำเอาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทำกิจกรรม (Community Cooperation) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Community Participation) ในรูปแบบของการพัฒนา ทั้งในคานของสังคมหรือชุมชนในชนบท หรือการสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะของอาสาสมัคร เป็นหน่วยงานจำนวนมาก โดยเป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ และเสียสละ โดยมีความประสงค์ที่จะทำประโยชน์ ให้เกิดแก่ส่วนรวมมากกว่าการสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ¹¹ เช่น มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท, มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก , กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน, กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, สำนักงานอาสาสมัครเพื่อความช่วยเหลือทางวิชาการ, กองอาสาพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น กลุ่มและหน่วยงานเหล่านี้ทำหน้าที่ฝึกอบรมอาสาสมัคร

¹¹ สุรัสวดี หุ่นยนต์ , ภูมิธรรม เวชยชัย, หน่วยงานอาสาสมัครไทย ความเป็นมา การดำเนินงานและปัญหา , พัฒนาสังคม , หนังสือเนื่องในงานสัมมนาพิเศษเผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527 , น. 44 .

เพื่อไปปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น พัฒนาสังคมทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข อันเป็นงานรับใช้ประเทศชาติ ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและร่วมมือกันของประชาชน

ในส่วนความร่วมมือของประชาชนกับทางราชการ ในปัญหาอาชญากรรมต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ ตำรวจ เพื่อแก้ไข ป้องกัน และควบคุมอาชญากรรมให้สังคมนั้นปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ก็ได้้นำเอาโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 1449/2525 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2535 โดยนโยบายป้องกันปราบปรามอาชญากรรม กำหนดให้ชุมชนสัมพันธ์เป็นนโยบายหลักเพื่อสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างตำรวจกับประชาชนในการต่อต้านอาชญากรรม , สร้างอุปนิสัยในการเคารพกฎหมาย ความรักชาติ ความมีระเบียบวินัย และการเป็นผู้นำชุมชน และต่อมาก็ได้กำหนดการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์อย่างจริงจังตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 1145/2530 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2530 โดยเน้นการใช้หลักชุมชนสัมพันธ์ ป้องกันปัญหาอาชญากรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างตำรวจกับประชาชน กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ให้ประชาชนร่วมมือป้องกันตนเองจากอาชญากรรมและต่อต้านยาเสพติด ให้ความรู้ เรื่องอุบัติเหตุ สนับสนุนการจัดองค์กรของชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ปกป้องและเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งหลักการตามแนวทางคำสั่งดังกล่าวนี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ดำเนินการ โครงการต่าง ๆ ในรูปแบบของอาสาสมัคร ดังเช่น โครงการต่อไปนี้¹² โครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมตำรวจนครบาล โครงการตำรวจบ้าน , โครงการอบรมผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม, โครงการสายตรวจร่วมตำรวจ และวิอาร์ , โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย หรือรายการวิทยุจราจร จส.100 โครงการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นโครงการที่นำเอาประชาชนมาร่วมมือกับรัฐตามหลักการการนำชุมชนเข้ามาประสานงานกับรัฐเพื่อดูแลควบคุมสังคม ทั้งในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้สังคมได้ช่วยการควบคุมพฤติกรรมให้สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนและแนวทาง

¹² สมภพ สกุนตะวิภาต , "การป้องกันอาชญากรรมด้วยโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์" ศึกษารณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล หน้า 168.

อันเป็นมหัศจรรย์ของสังคม รวมถึงการกระตุ้นเตือนให้ทุกคนเกิดสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกัน การควบคุมดูแลจะสอดประสานเป็นตาข่ายโยงใยไปในทุก ๆ สังคมอย่างทั่วถึงแล้ว พฤติกรรมของสังคมก็จะได้รับการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และเป็นอย่างเดียวกัน

ความหมายอาสาสมัครคุมประพฤติ

หมายถึง ประชาชนธรรมดาอาสาเข้ามาช่วยดูแล และส่งเคราะห์ผู้กระทำผิด โดยได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ ให้ทำหน้าที่ช่วยงานของพนักงานคุมประพฤติในการดูแลผู้กระทำผิด ซึ่งศาลสั่งให้คุมประพฤติ โดยกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือบุคคลธรรมดาเข้าเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติได้¹³ กล่าวคือ ไม่จำกัดว่าพนักงานคุมประพฤติจะต้องเป็นข้าราชการ จะเป็นบุคคลธรรมดาก็ได้ แต่จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานคุมประพฤติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และอาสาสมัครคุมประพฤตินี้ชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "V.P.O."¹⁴ นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครในส่วนของฝ่ายราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ช่วยดูแลผู้กระทำผิดที่ถูกคุมขังมาแล้วระยะหนึ่ง และได้รับการปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขเรียกว่า พักการลงโทษ (Parole) โดยอาสาสมัครคุมประพฤติของราชทัณฑ์จะเข้ามาช่วยดูแลผู้ต้องโทษที่ได้รับการปล่อยตัว และอาสาสมัครคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรม แบ่งแยกการดำเนินงานออกเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติเด็กและเยาวชน และอาสาสมัครคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งอาสาสมัครทั้ง 2 ประเภทนี้ต่างก็มีหน้าที่บทบาทในการดูแลสอดส่องความประพฤติ เช่นเดียวกันอันจะเป็นการแก้ไข และป้องกันปัญหาอาชญากรรมในชุมชนให้สมบูรณ์แบบเกื้อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น

¹³ พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 4.

¹⁴ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2528 ข้อ 3.

การก่อตั้งอาสาสมัครคุมประพฤติ

ในประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดตั้ง โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ขึ้นอย่างเป็นทางการและเป็นแห่งแรกในเขตกรุงเทพมหานคร และนนทบุรี ในปี พ.ศ. 2520 โดยอาสาสมัครคุมประพฤติดังกล่าว จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดที่ถูกขังมาแล้วระยะหนึ่ง และได้รับการปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติเรียกว่า การพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษ ส่วนของกระทรวงยุติธรรมนั้น รับผิดชอบคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดที่ศาลให้รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ โดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติกฎคือ ถ้าเป็นผู้กระทำผิดเป็นผู้ใหญ่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ขึ้นตรงต่อสำนักงานคุมประพฤติ แต่ในกรณีที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ไม่ว่าศาลจะสั่งคุมคุมความประพฤติ โดยไม่มีการส่งตัวไปฝึกอบรมหรือสั่งคุมความประพฤติภายหลัง จากที่ได้รับการฝึกอบรมของสถานฝึกอบรมแล้วก็ตาม ให้ขึ้นตรงในความ รับผิดชอบของศาลคดีเด็กและเยาวชน (ศาลเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบัน) กระทรวงยุติธรรม โดยมีการก่อตั้งขึ้นดังนี้ เดิมในระบบคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรมนั้นนับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้ง ระบบขึ้นมายังมีได้มีการนำเอาอาสาสมัครคุมประพฤติ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ แก่พนักงานคุมประพฤติวิชาชีพ ในการควบคุมและสอดส่องความประพฤติผู้กระทำผิดศาลมีคำสั่ง ให้คุมประพฤติแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2527 จุดกำเนิดของอาสาสมัคร ใต้เริ่มต้นขึ้นเมื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดโครงการอบรมอาสาสมัคร คุมประพฤติเด็กและเยาวชนขึ้น¹⁵ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจกฎหมาย และกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาและสาเหตุที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาและสาเหตุ ที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดรวมทั้งแนวทางในการป้องกันแก้ไขให้แก่ อาสาสมัคร เพื่อให้สามารถแนะนำช่วยเหลือผู้ปกครองเด็กและเยาวชน พร้อมค้ำประชาชนใน ทองถิ่นได้ในเบื้องต้น และประการที่สำคัญคือ เพื่อให้อาสาสมัครคอยช่วยเหลือสอดส่องดูแล

¹⁵ วิชา มหาคุณ, "อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ภูมิหลังและบทบาท ในอนาคต," หน้า 6.

ความประพฤติของ เด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งคุมประพฤติ และเด็กเยาวชนที่ถูกปล่อยจาก สถานฝึกอบรม ถือว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 อาสาสมัคร คุมประพฤติที่ทำหน้าที่เฉพาะงานคุมประพฤติ เด็กและเยาวชน เป็นอาสาสมัครครั้งแรกในระบบ

ในขณะเดียวกันนั้น กระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการ อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรมขึ้น และได้ออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย อาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2526 ขึ้น โดยมีหลักการและเหตุผลเพื่อให้การดำเนินงานคุมประพฤติ ให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดทั้ง เด็กและ ผู้ใหญ่ อันจะมีผลให้สังคมปลอดภัยจากอาชญากรรม สมควรจัดให้มีอาสาสมัครคุมประพฤติของ กระทรวงยุติธรรม ขึ้นเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติเกี่ยวกับการดำเนินงาน คุมประพฤติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่กระทรวงยุติธรรมได้ตั้งเป้าหมายไว้ และเพื่อให้การดำเนินงาน อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นไปโดยเรียบร้อยและอยู่ในระเบียบเดียวกัน จึงวางระเบียบใน เรื่องคุณสมบัติและการแต่งตั้ง อำนาจหน้าที่ การรักษาระเบียบวินัย และจริยธรรมสิทธิประโยชน์ อย่างอื่น ของอาสาสมัครคุมประพฤติ และระยะเวลาการสิ้นสุดแห่งสถานภาพของอาสาสมัคร คุมประพฤติ ให้อย่างชัดเจน เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2528 และจัดให้มีการอบรมอาสาสมัคร คุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 14-16 มีนาคม 2529 รุ่นที่ 1 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และกำหนดให้สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ และ ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เนื่องจากงานคุมประพฤติเป็นงานที่จำเป็น ต้องอาศัยความช่วยเหลือร่วมมือจากชุมชน แต่การดำเนินงานคุมประพฤติประสบปัญหาในคาน บุคลากร เพราะจำนวนพนักงานคุมประพฤติอาชีพมีอยู่จำกัด แต่ผู้ถูกคุมประพฤตินั้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคุมประพฤติกลางจึงต้องร่วมมือกับ ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง จัดให้มีอาสาสมัครคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรมขึ้น เพื่อให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไข้ปัญหาแก่ผู้กระทำผิด ควบคุม อาชญากรรม และควบคุมสังคม

วัตถุประสงค์ของ โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ มีดังนี้ ¹⁶

1. เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยมหมายและกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล ตลอดจนปัญหาและสาเหตุแห่งการกระทำผิดทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขแก่อาสาสมัครคุมประพฤติ
2. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติสามารถนำความรู้ ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้า ตลอดจนสามารถแนะนำช่วยเหลือผู้ถูกคุมความประพฤติผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นในเบื้องต้น
3. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติช่วยเหลือผู้ถูกคุมความประพฤติให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำการที่เป็นภัยต่อสังคมอีก อันเป็นจุดหมายของการนำอาสาสมัครมาใช้ในงานคุมประพฤติ นั่นคือ อาสาสมัครคุมประพฤติจะถือเป็นผู้ช่วยของพนักงานคุมประพฤติและสามารถเสียสละให้ความช่วยเหลือ โดยเต็มใจ แต่ทั้งนี้มิใช่เป็นการทำแทนพนักงานคุมประพฤติซึ่ง เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพโดยตรง
4. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น หาทางป้องกันมิให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกระทำความผิด รวมทั้งร่วมมือแก้ไขส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤติให้กลับตนเป็นพลเมืองดี
5. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติคอยช่วยเหลือสอดส่อง ดูแลความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติ รวมทั้ง เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยจากสถานฝึกและอบรม ซึ่งจะช่วยลดปริมาณงานที่ล้นมือของพนักงานคุมประพฤติ และทำให้พนักงานคุมประพฤติสามารถใช้เวลาในการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างทั่วถึง

¹⁶ สมยศ วัฒนภิรมย์, "ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ กระหวางยุคิขธรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยมหาวิทาลัยมหิดล, 2531) , หน้า 15.

6. เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้ประชาชนและผู้ประกอบการ มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงาน
คุณประพฤติของกระทรวงยุติธรรม

7. เพื่อป้องกันการเรียกร้องหรือหาผลประโยชน์อันมิชอบในคดีโดยอาศัยความไม่รู้
กฎหมาย ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น จากจำเลยหรือจากบิดามารดา หรือผู้ประกอบการของเด็ก
หรือเยาวชน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

8. กระตุ้นเตือนให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจ และสนใจกิจการงานคุณประพฤติของ
กระทรวงยุติธรรม ตลอดจนช่วยเหลือกิจการมูลนิธิสงเคราะห์ของศาลเยาวชนและครอบครัว และ
มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด และเพื่อเผยแพร่กิจการงานคุณประพฤติของกระทรวง
ยุติธรรม ในทิวาทว่างว้างยิ่งขึ้น

9. ช่วยป้องกันสังคมจากอาชญากรรมในคานอื่น ๆ เช่น การแนะนำประชาชนให้รู้จัก
กฎหมาย รู้จักวิธีป้องกันทรัพย์สิน และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรม

คุณสมบัติของอาสาสมัครคุณประพฤติ ¹⁷

บุคคลที่จะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุณประพฤติ ที่จะเป็นทรัพยากรบุคคล
อันสำคัญยิ่งของกระทรวงยุติธรรมในการช่วยงานคุณประพฤติ และช่วยนำความรู้ที่ได้จากการอบรม
ประกอบกับกำลังความสามารถ รู้จักแหล่งช่วยเหลือต่าง ๆ ที่จะประสานความช่วยเหลือให้
การสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับตนเป็นพลเมืองดี และกิจการอื่น ๆ ที่จะช่วยนำเป็นตัวแบบ
ที่ดีในการปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ นั้น อาสาสมัครจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมดังนี้

¹⁷ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุณประพฤติ พ.ศ. 2528 หมวด 1
คุณสมบัติและการแต่งตั้ง ข้อ 5

1. มีอายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
  2. มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอน
  3. มีความรู้ในชั้นสามารถอ่านออกเขียนได้
  4. มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม และมีความเสียสละอย่างสูง พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานคุ้มครองประเพณีด้วยความเต็มใจ
  5. ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะและมีฐานะมั่นคง
  6. มีบุคลิกภาพและความประพฤติดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน
  7. ผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับงานคุ้มครองประเพณี ซึ่งจัดโดยกระทรวงยุติธรรม หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงยุติธรรม
  8. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามนี้ จะต้องเข้ารับการสรรหาคัดเลือกเพื่อเข้าอบรมตามหลักสูตร แล้วปฏิบัติตาม ¹⁸ รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต่อไป

การสรรหาอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี

1. ทำการสำรวจรวบรวมจำนวนผู้ถูกคุ้มครองประเพณี ที่มีอยู่ในเขตหรือจังหวัดที่เปิด
การอบรม
2. ใช้จำนวนผู้ถูกคุ้มครองประเพณีในแต่ละอำเภอ/เขต เป็นเกณฑ์ในการออกไป
สรรหาอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี

¹⁸ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี พ.ศ. 2528 ข้อ 6.

3. มีหนังสือขอความร่วมมือไปยังที่ทำการ เขต หรืออำเภอ เพื่อขอทราบรายชื่อผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือขอเข้าร่วมในการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอต่าง ๆ เพื่อชี้แจงและประชาสัมพันธ์ โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ ให้ประชาชนได้เข้าใจชักชวนให้สมัคร เข้าร่วมการอบรม หรือให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเสนอบุคคลในตำบลหรือหมู่บ้าน นั้น ที่ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ มีความเสียสละที่จะทำงาน เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทนแล้วรวบรวมรายชื่อไว้

4. ให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ออกไปสืบเสาะ เพื่อหาบุคคลในชุมชนหมู่บ้านหรือตำบล ซึ่งมีคุณสมบัติเข้าตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสืบเสาะบุคคลซึ่งได้รับการเสนอชื่อมาควรวามีคุณสมบัติครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งในการสรรหานั้นได้ใช้แบบสำรวจในการสรรหา โดยจะต้องมีบุคคลอย่างน้อย 3 คน ให้การรับรองว่าบุคคลที่ออกไปสรรหาเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนจริงแล้วพนักงานคุมประพฤติผู้ออกไปสรรหาทำการประเมินให้ความเห็นว่า บุคคลนั้นเหมาะสมหรือไม่ และเมื่อได้สืบเสาะสำรวจแล้ว วิธีการสรรหาอาสาสมัครคุมประพฤติจะใช้วิธีการสรรหาโดยสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดและ/หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาล จังหวัดหรือศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดคัดเลือก หรือพนักงานคุมประพฤติ เสนอรายชื่อและคุณสมบัติให้คณะทำงาน โครงการอาสาสมัครประจำจังหวัดพิจารณา หรือคณะทำงาน โครงการอาสาสมัครประจำจังหวัดเสนอรายชื่อต่อคณะกรรมการ โครงการ กระทรวงยุติธรรมพิจารณาคัดเลือก และอนุมัติให้จัดการอบรม¹⁹ เป็นขั้นตอนสุดท้ายต่อไป

การฝึกอบรม

เพื่อเป็นการส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้สร้างแรงจูงใจให้มองเห็นความสำคัญของงานอาสาสมัครที่จะต้องสละทั้งร่างกายและใจ สร้างความชำนาญความเข้าใจถึงนโยบาย ขั้นตอน

¹⁹ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ศาลคดีเด็กและเยาวชน, โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, เอกสารประกอบการฝึกอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม, เอกสารหมายเลข 3/2534, หน้า 24.

แนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองประเพณีให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องปรับความแตกต่างของอาสาสมัครด้วย เพราะต่างคนต่างตื่นความรู้ และต่างประสบการณ์กันให้นำไปใช้กับการทำงานได้ด้วยการอบรมทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติให้ทราบถึงรายละเอียด และความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุ้มครองประเพณี เนื้อหาหลักสูตรในการฝึกอบรมประกอบด้วยความรู้ ค่านิยม ยามานคุ้มครองประเพณี กระบวนการยุติธรรม การดำเนินคดีการให้คำปรึกษา การสังคมสงเคราะห์ ขั้นตอนการปฏิบัติงานคุ้มครองประเพณี การติดต่องานกับศาล การเขียนรายงาน และการศึกษาคูงาน หลังจากดำเนินการฝึกอบรมแล้วจะต้องทดสอบวัดผล ความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อทดสอบความรู้และความเข้าใจด้วย

ประเภทของการอบรม

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การอบรมอาสาสมัครคุ้มครองประเพณีใหม่ เป็นการอบรมอาสาสมัครคุ้มครองประเพณีที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกใหม่ และยังไม่เคยผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี กระบวนการยุติธรรมมาก่อน โดยใช้ระยะเวลาในการอบรมเพิ่มหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวม 3 วัน
2. การอบรมสัมมนา เป็นการอบรมสัมมนาอาสาสมัครคุ้มครองประเพณีที่ผ่านการอบรมมาแล้ว และไปปฏิบัติหน้าที่มาครบระยะทุก 2 ปี โดยอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมอบรมสัมมนานี้ต้องเป็นผู้ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี พ.ศ. 2528 ข้อ 21 โดยจะใช้ระยะเวลาอบรมสัมมนา รวม 2 วัน

การแต่งตั้งอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี มีการแต่งตั้งอาสาสมัครฯ อยู่ 2 ระยะด้วยกันคือ

1. การแต่งตั้งอาสาสมัครคุ้มครองประเพณีใหม่²⁰ คือการแต่งตั้งอาสาสมัครฯ ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดแล้ว และคณะทำงานฯ ได้ทำการประเมินผลการอบรม พร้อมทั้ง

²⁰ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุ้มครองประเพณี พ.ศ. 2528 ข้อ 5 (7).

เสนอรายชื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่งตั้ง

2. การแต่งตั้งอาสาสมัครคุมประพฤติ ที่ปฏิบัติหน้าที่มาครบวาระทุก 2 ปี²¹ คือ การแต่งตั้งอาสาสมัครคุมประพฤติที่ผ่านการปฏิบัติตามระเบียบฯ และเห็นสมควรให้แต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติอีกวาระหนึ่ง

บทบาทหน้าที่

หลังจากที่อาสาสมัครคุมประพฤติได้รับการแต่งตั้งและมอบหมายงานแล้ว อาสาสมัครเหล่านั้นจะมีบทบาทและหน้าที่ในหลาย ๆ ประการ

1. ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติที่ได้รับมอบหมายให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ด้วยการให้คำแนะนำคำตักเตือนและดูแลให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

2. ออกสอดส่องเยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมความประพฤติ ณ สถานที่อยู่อาศัยสถานที่ทำงานหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม เป็นระยะ ๆ โดยสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละครั้ง

3. ให้การช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ ผู้ถูกคุมความประพฤติตามความเหมาะสมและสมควรในกรณีที่เป็นต้องช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ในการสงเคราะห์อาสาสมัครคุมประพฤติ อาจขอความสนับสนุนจากมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหรือมูลนิธิสงเคราะห์ของศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยรายงานผ่านทางพนักงานคุมประพฤติ

4. รายงานผลการคุมความประพฤติผู้ถูกคุมประพฤติแต่ละรายที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยทำเป็นหนังสือส่งมายังพนักงานคุมประพฤติ เจ้าของสำนวนทุกเดือน และเมื่อสิ้นสุดการคุมความประพฤติในแต่ละคดี ให้ประเมินผลการคุมความประพฤติ แล้วรายงานให้พนักงานคุมประพฤติ เจ้าของสำนวนทราบ

²¹ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 252๐ หมวด 5

ในการที่ผู้ถูกคุมความประพฤติผิดเงื่อนไข ที่ศาลกำหนดหรือมีพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในทางที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้อาสาสมัครคุมประพฤติรายงานให้พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนทราบ โดยควน

5. ช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานคุมประพฤติต่อชุมชน และช่วยเหลืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับงานคุมประพฤติตามที่ได้อำมอบหมาย จากกระทรวงยุติธรรม ²²

อาสาสมัครคุมประพฤตินับบทบาทในการช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยจะต้องทำการศึกษาในข้อมูลเบื้องต้น จากพนักงานคุมประพฤติ หรือสืบเสาะเอง ถึงประวัติ อาชีพ การศึกษา ครอบครัว ความประพฤติ สิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่น ๆ แล้วออกเยี่ยมบ้านผู้ถูกคุมความประพฤติ เพื่อทำความรู้จัก ให้คำแนะนำแก่ครอบครัวอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ โดยวางแนวทางแก้ไขเป็นรายบุคคลคาดว่าจะแก้ไขผู้นั้นอย่างไร ซึ่งในบทบาทดังกล่าวนี้ จัดเป็นการสืบเสาะ และพินิจจำเลยก่อนศาลพิพากษา นอกจากนี้บทบาทหน้าที่อีกประการหนึ่ง คือ การควบคุมและสอดส่องภายหลังศาลพิพากษา ซึ่งจะเป็นหลักในการช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ ในการสอดส่องดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติ โดยปฏิบัติดังนี้

1. การควบคุมดูแลสอดส่อง อาสาสมัครคุมประพฤติต้องควบคุมสอดส่องดูแลให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล โดยเคร่งครัด ประกอบอาชีพ โดยสุจริตและประพฤติตนเป็นพลเมืองดี

2. การอบรมแนะนำ อาสาสมัครคุมประพฤติต้องอบรมแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ถูกคุมประพฤติ ให้ระวังในค่านการประพฤติปฏิบัติ อบรมกล่อมเกลาจิตใจให้รู้สึกดีชอบชั่วดีให้หวนกลับไปประพฤติดีอีก ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในรายที่ผู้ถูกคุมประพฤติ เติงและเยาวชน ในการให้การเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้ถูกคุมประพฤติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

22

ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2528
หมวด 2 อำนาจหน้าที่ , ข้อ 9.

3. การติดตามผลและการพัฒนา อาสาสมัครคุมประพฤติต้องคอยติดตามผลการคุมประพฤติของผู้กระทำผิด ว่ามีความก้าวหน้าเพียงไร มีการเปลี่ยนแปลงนิสัยในทางที่ดีขึ้นบ้างหรือไม่

4. การเขียนรายงาน อาสาสมัครคุมประพฤติจะต้องเขียนรายงานแสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อผู้คุมประพฤติ จากการทำไปเยี่ยมเยียนหรือพบปะผู้คุมประพฤติ โดยในคำพฤติกรรมของผู้คุมประพฤติ

5. การให้ความช่วยเหลือ อาสาสมัครคุมประพฤติอาจต้องวางแผนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้คุมประพฤติเป็นการเฉพาะราย เช่น การหางานให้ทำ การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ หากสามารถให้ความช่วยเหลือในขั้นต้นได้ ก็ควรกระทำในทันที แต่ถาจำเป็นจะต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ก็ควรต้องปรึกษาหรือพนักงานคุมประพฤติเสียก่อน เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไป โดยถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ²³

อาสาสมัครคุมประพฤติจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมบูรณ์ได้ นั้นควรจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่มีปัญหาเรื่องส่วนตัวและควรเป็นผู้นำในท้องถิ่น หรือชุมชนก็จะทำให้งานสะดวกสำเร็จอย่างดียิ่ง อย่างไรก็ตามบทบาทอันสำคัญยิ่งของอาสาสมัครคุมประพฤติตามที่กล่าวแล้วนี้จะต้อง เป็นผู้นำในทางความคิด หรือการสร้างทัศนคติกระตือรือร้นให้แก่ประชาชนร่วมมือในการป้องกันแก้ไข และควบคุมอาชญากรรม ให้จงได้เช่นในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเห็นควรอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมบทบาทนี้

อาสาสมัครคุมประพฤติในต่างประเทศ

งานคุมประพฤติในหลาย ๆ ประเทศนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะรวมเอางานคุมประพฤติทั้งเด็กและเยาวชนหรือผู้ใหญ่ซึ่งกระทำผิด และศาลสั่งให้คุมประพฤติ Probation โดยไม่ต้องฝึกอบรมในสถานพินิจหรือจำคุกในเรือนจำ และงานคุมประพฤติภายหลังจากได้รับโทษจำคุกหรือ

²³ วิชา มหาคุณ, อาสาสมัครคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม : ภูมิหลังและบทบาท
ในอนาคต, หน้า 10.

การฝึกอบรมมาระยะหนึ่งแล้ว คือ การพักโทษ Parole เข้าเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ
หน่วยเดียวกันเป็นงานคุมประพฤติโดยตรง ทั้งหมคอาจเป็นกรมหรือกระทรวง แต่ในส่วนของ
ประเทศไทยแยกการคุมประพฤติออกเป็น 2 ประเภท และหน่วยงานรับผิดชอบแยกจากกัน
คือ งานคุมประพฤติที่ศาลสั่ง Probation หน่วยงานคุมประพฤติของศาลเยาวชนและ
ครอบครัว และสำนักงานคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลควบคุมและรับผิดชอบ
ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ การคุมประพฤติภายหลังปลดปล่อย Parole หรือการพักการลงโทษ
ซึ่งกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบอยู่ แต่อย่างไรก็ตามอาสาสมัคร
คุมประพฤติได้รับการยอมรับและนำเข้ามาช่วยงานคุมประพฤติควบคุมอาชญากรรมช่วยเหลือ
ผู้ถูกคุมความประพฤติเช่นเดียวกัน และโดยเฉพาะในต่างประเทศได้รับความสำเร็จในบทบาท
หน้าที่อาสาสมัครเป็นอันมาก ดังเช่น ประเทศสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

อาสาสมัครคุมประพฤติในสิงคโปร์

สิงคโปร์ เป็นประเทศหนึ่งที่ได้นำอาสาสมัคร คุมประพฤติมาช่วยในงานคุมประพฤติ
ได้ประสบผลสำเร็จเป็นอันมาก

การคุมประพฤติ Probation ในประเทศสิงคโปร์นั้นได้นำเอาระบบมาใช้
ประมาณปี ค.ศ. 1950 โดยจัดตั้งหน่วยงานเรียกว่า (Probation Service)

ขึ้นอยู่กับกอง Community Service Ministry of Social Affair
ทำหน้าที่คุมประพฤติเด็กและเยาวชน และผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยจะไม่จำกัดอายุของผู้ถูก
คุมประพฤติ โดยศาลคดีเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดีของเด็ก เยาวชน และ
Magistrate Court เป็นผู้พิจารณาการกระทำผิดของผู้ใหญ่

หน้าที่ของหน่วยงาน Probation Service คือ

1. สืบเสาะหาข้อเท็จจริงของผู้กระทำผิด
2. ควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤติผู้กระทำผิดตามคำสั่งศาล

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการคุมประพฤติผู้กระทำความผิด

(Probation of Offenders Act) บัญญัติไว้ว่า "เมื่อศาลซึ่งตัดสินคดีหรือศาลก่อนจะตัดสินคดีความผิด (ซึ่งไม่ใช่ความผิดที่มีกำหนดโทษแน่ชัดโดยกฎหมาย) มีความเห็นเมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแวดล้อม รวมทั้งสภาพความผิด และอุปนิสัยของผู้กระทำความผิด เห็นเป็นการสมควร ศาลอาจมีคำสั่งคุมความประพฤติแทนการตัดสินคดี โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร (Volunteer Probation Officer) มีระยะเวลาตามกำหนดในคำสั่งคุมประพฤติ แต่ไม่น้อยกว่า 1 ปี และไม่เกิน 3 ปี"

1. โดยหลักแล้ว การคุมประพฤติใช้ได้กับความผิดทุกประเภท ยกเว้นคดีอาญาประเภทร้ายแรง เช่น คดีฆาตกรรม คดีกบฏ ซึ่งเป็นคดีที่กฎหมายได้กำหนดโทษไว้ชัดเจนแน่นอนแล้ว

2. ก่อนศาลจะมีคำสั่งคุมประพฤติ ศาลจะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม สภาพความผิดและอุปนิสัยของจำเลยผู้กระทำความผิดประกอบด้วย โดยศาลไม่ต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นหญิงหรือชาย ได้กระทำความผิดและผ่านการคุมประพฤติมาแล้วกี่ครั้ง และไม่ต้องคำนึงถึงอายุ (แต่ทางปฏิบัติศาลจะสั่งคุมประพฤติกุศลผู้กระทำความผิด อายุไม่เกิน 21 ปี เว้นแต่กรณีพิเศษ อาจคุมประพฤติกุศลผู้ที่มีอายุมากกว่านั้น)

3. ศาลเห็นสมควรจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับการคุมประพฤติ ก็จะมีการพิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้กระทำความผิดที่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทั้งนี้โดยศาลจะอาศัยรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติเป็นหลัก

ศาลอาจกำหนดระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องอยู่ในระหว่างการคุมความประพฤติ ไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี ทั้งนี้ศาลอาจวางเงื่อนไขหรือข้อกำหนดเฉพาะเป็นราย ๆ ไป ตามที่ศาลจะได้อพิจารณาถึงความเหมาะสมและความจำเป็น เช่น ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดเข้าไปอยู่ในบ้านกึ่งวิดีสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ (Probation Hostel)

ในการควบคุมสอดส่องดังกล่าวนี้ สิงคโปร์ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ โดยปกติพนักงานคุมประพฤติจะทำงานสืบเสาะหาข้อเท็จจริงของผู้กระทำผิด และงานควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤติด้วยโดยรับมอบหมาย เป็นเขตการทำงานซึ่งแบ่งออกเป็น 3 เขต พนักงานรับผิดชอบเขตละ 7 คน และการแบ่งเขต ก็แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัยหรือเขตที่ใกล้ที่อยู่อาศัยของพนักงานคุมประพฤติ และโครงการที่เปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานนี้ชื่อว่า บริการการคุมประพฤติชุมชน Community Probation Service หรือการนำเอาระบบการคุมประพฤติโดยอาสาสมัคร เข้ามาร่วมช่วยเหลือในการควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤตินั้นเอง โดยเรียกเจ้าหน้าที่ในบริการนี้ว่า พนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร Volunteer Probation officers or VPOS โครงการนี้เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1971 โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งหมายให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และจำเป็นของการคุมประพฤติอันจะเป็นมาตรการป้องกันควบคุมอาชญากรรมให้สังคมปลอดภัย และยิ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด²⁵ ซึ่งศาลให้คุมประพฤติไว้ ให้คำแนะนำช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ถูกคุมประพฤติไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ตลอดจนให้ ประชาชนรู้และเข้าใจหลักการและวิธีการการคุมประพฤติ เข้าใจการทำงานของหน่วยงาน ของรัฐบาล เกิดแนวคิดช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการป้องกันเหตุร้าย อาชญากรรม โดยร่วมมือ กับตำรวจและร่วมมือสมัคร เป็นพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร

การจัดหาอาสาสมัครคุมประพฤติ

วิธีการและขั้นตอนในการจัดหาเชิงชุมชนให้ประชาชนเข้าร่วมงานโครงการ อาสาสมัครคุมประพฤติในสิงคโปร์มีดังนี้

²⁴ สมยศ วัฒนภิรมย์, "ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร คุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม" หน้า 41.

²⁵ Probation and Aftercare Service, Community Probation Service, Ministry of Social Affairs, Singapore, P.1

1. ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมในสังคม กระตุ้นเตือนให้เกิดความสนใจที่จะร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเสนอแนะแนวทางแก้ไข ป้องกันและควบคุมโดยใช้สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือโครงการอื่น ๆ โดยร่วมมือกับสภาสังคมสงเคราะห์, กรมตำรวจ และกระทรวงยุติธรรม แสดงผลงานอันเกี่ยวกับ อาชญากรรม อันจะเป็นการเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและสนใจร่วมโครงการ อาสาสมัครคุมประพฤติมากยิ่งขึ้น

2. รับสมัคร จากการใช้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานคุมประพฤติ การป้องกันและ แก้ไขปัญหาอาชญากรรมแล้วนั้น ก็จัดการประกาศรับสมัครอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยสื่อมวลชน แชนนелต่าง ๆ รวมทั้งให้พนักงานคุมประพฤติแนะนำและจัดหาผู้สมัครอาสาสมัครคุมประพฤติด้วย

เมื่อประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการนี้แล้ว ก็จะมีเจ้าหน้าที่กรอกใบสมัคร ตามแบบที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นรายละเอียดประวัติส่วนตัวของผู้สมัคร โดยจะเก็บไว้เป็นความลับ มีชื่อที่อยู่ อาชีพ สถานที่ ประกอบอาชีพ, สถานะภาพการสมรส, ระดับการศึกษา, ความสามารถพิเศษ, ประสบการณ์งานอาสาสมัคร, ความสนใจเฉพาะ, ความสามารถในการอดทนให้กับโครงการ ฯลฯ และเจ้าหน้าที่จะบันทึกข้อสังเกตไว้ในใบสมัครนั้นด้วย จากนั้นก็จะเข้าสู่การคัดเลือก

วิธีการ คัดเลือกอาสาสมัคร

การคัดเลือกมี 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการกรอกแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเลือกเห็นตรงตรวจสอบอย่างละเอียด ก่อนที่จะรับเข้าเป็นอาสาสมัคร

คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ ²⁶

1. อายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป โดยไม่จำกัดเพศ
2. เคยหรือไม่เคยมีประวัติการกระทำผิดมาก่อน หากเคยกระทำผิดมาแล้ว ก็จะเป็นการกระทำผิดในคดีอุทธรณ์
3. เป็นผู้มีความสมบูรณ์ในระบอบปกติ รวมทั้งคุณสมบัติทางด้านเทคนิคหรือด้านอาชีพที่สามารถรับได้
4. มีบุคลิกภาพทางด้านอารมณ์และจิตใจ (ซึ่งจะต้องได้รับการประเมินด้วยการสัมภาษณ์ เป็นรายบุคคลและใช้วิธีการทดสอบทางจิตวิทยา) ²⁷

หลังจากที่ผู้สมัครได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติได้รับการสัมภาษณ์กรอกแบบสอบถามแล้ว ก็ได้รับการประเมินผลเกี่ยวกับบุคลิกภาพในด้านสติปัญญา มีความเข้าใจและสามารถตอบข้อซักถามได้ ด้านบุคลิกภาพ ลักษณะ อารมณ์ และหาทาง ด้านสังคม พิจารณาพื้นฐานทางด้านสังคม เมตตากรุณา การแต่งกาย การพูดคุย เป็นต้น เมื่อผ่านการคัดเลือกเข้าเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติแล้ว จะต้องเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

²⁶ นุชนารถ ภูมิประคิมฐ์, "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัครคุมประพฤติ ในงานราชทัณฑ์ . ศึกษาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529), หน้า 49.

²⁷ Community Probation Service, Guidelines for the appointment of Volunteer Probation Officers, 33-15-01 V4, 3 Ang 83.

การฝึกอบรม

การอบรมจะเป็นการอบรมในหลักสูตรพื้นฐาน 1 เทอม ภายหลังจากผ่านการสัมภาษณ์ และผ่านการทดสอบทางจิตวิทยาแล้ว โดยจุดประสงค์การฝึกอบรมเพื่อให้ผู้สมัครเข้าเป็นต่อการปฏิบัติงานบุคลากรพื้นฐานของอาสาสมัครคุมประพฤติ การสร้างความสัมพันธ์ ความปรารถนาช่วยเหลือผู้อื่น หลักมนุษยสัมพันธ์ การแก้ไขปัญหา และเพื่อให้สำเร็จหลักสูตรโดยได้ช่วยเหลือชุมชนภายในเขตบริการคุมประพฤติชุมชนควมหมายงานให้ทดลองปฏิบัติเป็นระยะเวลา 6 เดือน (Trainee Volunteer Probation Officer or T.V.P.O.)

ในขณะที่เดียวกันจะได้รับการแนะนำช่วยพัฒนาทักษะความสามารถให้โดยผสมผสานกันระหว่างหลักสูตรในการอบรมกับการปฏิบัติงานจริง

บริการคุมประพฤติชุมชนและบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน หน้าที่และความรับผิดชอบความสัมพันธ์อาสาสมัครกับพนักงานคุมประพฤติที่จะต้องสัมพันธ์กันรวมถึงอาสาสมัครกับครอบครัวของผู้ถูกคุมประพฤติ การประเมินผลหลักสูตรจึงมีประโยชน์สามารถนำไปใช้วางแผนหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่อไป ส่วนการประเมินอาสาสมัครนั้นจะเป็นการประเมินผลถึงความรับผิดชอบประสิทธิภาพ และทัศนคติที่มีต่อการบริการ ทั้งนี้เพื่อคัดเลือกรวมจะเสียสละและเป็นคนได้อย่างแท้จริงเข้ามาทำงานเป็นอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ต่อไป

ประเภทอาสาสมัคร

อาสาสมัครคุมประพฤติของสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท เรียงลำดับไปตามลักษณะและการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันไปดังนี้คือ

1. อาสาสมัครคุมประพฤติประเภทฝึกหัด. (Trainee Volunteer Probation Officer T.V.P.O.) คือผู้สมัครเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งผ่านการสัมภาษณ์ ทดสอบและเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ จนจบหลักสูตรในภาควิชาการและงานฝึกภาคปฏิบัติ

เป็นเวลา 6 เดือน รับมอบหมายงาน 1 คดี โดยมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง นายจ้าง ที่ผู้ถูกคุมประพฤติมีความสัมพันธ์ด้วย ให้คำแนะนำและเป็นเพื่อนแก่บุคคลดังกล่าว สุกคายของ เสนอรายงานประจำเดือนต่อพนักงานคุมประพฤติ และหากผู้ถูกคุมประพฤติ มีพฤติกรรมมาสงสัย หรือผิดเงื่อนไขของรายงาน เสนอทันทีด้วย

อาสาสมัครคุมประพฤติประเภทนี้ เมื่อได้ฝึกภาคปฏิบัติครบ 6 เดือนแล้ว จะต้องได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยพนักงานคุมประพฤติผู้ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ เสนอชื่อให้เป็นอาสาสมัครประเภทฝึกอบรมและมีโอกาสเลื่อนขั้นเป็นอาสาสมัครในระดับต่อไป การประเมินผลดังกล่าวแล้วจะคำนึงถึงความเอาใจใส่ทัศนคติต่อการบริการผู้คุมประพฤติชุมชน ประเมินผลได้สูงกว่า อัตราเฉลี่ยด้วยจึงจะได้รับการเสนอชื่อ

2. อาสาสมัครคุมประพฤติประเภทขึ้นทะเบียน (Registered Volunteer Probation Officer R.V.P.O.)

อาสาสมัครประเภทนี้จะรับผิดชอบในการทำหน้าที่คุมประพฤติ ผู้ถูกคุมประพฤติคนละ 1 ราย และมีอายุการทำงานเป็นเวลา 1 ปี โดยมีบัตรประจำตัวแสดงจะมีหน้าที่และบทบาทเช่นเดียวกับพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครประเภทแรก หากอาสาสมัครได้ปฏิบัติงานและเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสม โดยผ่านการประเมินผลด้วยพนักงานคุมประพฤติผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลอาสาสมัคร ก็จะเป็นผู้เสนอชื่อเลื่อน เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติระดับที่ 3 ต่อไป

อาสาสมัครคุมประพฤติประเภทลงทะเบียน มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกคุมประพฤติ ได้ดังต่อไปนี้

1. การทำงาน อาสาสมัครสามารถที่จะคัดเลือกคนที่ได้พิจารณาเห็นว่ามีความเหมาะสม ให้กับผู้ถูกคุมประพฤติ และอาสาสมัครจะเป็นผู้กระตุ้นเร่งเร้าให้ผู้ถูกคุมประพฤติตั้งใจปฏิบัติตน ให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการยกระดับฝีมือในการทำงานใหญ่ ไม่มีงานทำ

2. การศึกษา อาสาสมัครสามารถช่วยผู้ถูกคุมประพฤติในด้านการศึกษาหรือการศึกษาทางค่านิยมวิชาชีพ โดยกระตุ้นให้ผู้ถูกคุมประพฤติมีความสนใจเขาเรียนทุกวัน มีนิสัยรักการทำงาน และงานที่ใครรับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ และที่สำคัญอาสาสมัครจะเป็นผู้ช่วยสอนพิเศษให้กับนักเรียนที่ผลการเรียนอยู่ในระดับ 3

3. การแนะแนว อาสาสมัครสามารถให้การแนะนำเกี่ยวกับค่านิยมธรรมจรรยาต่าง ๆ ให้กับผู้ถูกคุมประพฤติ

4. ในค่านส่วนตัว อาสาสมัครสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับผู้ถูกคุมประพฤติ ไม่ว่าจะเป็นค่านที่อยู่อาศัย การเงิน และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวของผู้ถูกคุมประพฤติ

5. งานอดิเรก อาสาสมัครจะเป็นผู้กระตุนใหญ่ผู้คุมประพฤติรู้จักใช้เวลาว่างในการทำงานอดิเรก หรือการศึกษาฝึกหัดทำงานงานฝีมือ

6. การกีฬา และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆทางค่านวัฒนธรรม อาสาสมัครจะเป็นผู้พัฒนาความสนใจของผู้ถูกคุมประพฤติเกี่ยวกับการกีฬา กิจกรรมทางค่านสังคม วัฒนธรรมโดยชักชวนใหญ่ผู้ถูกคุมประพฤติเข้าร่วมกิจกรรมตามสโมสรต่าง ๆ หรือศูนย์ชุมชน ศูนย์เยาวชนต่าง ๆ

7. สัมพันธ์ภาพในครอบครัว อาสาสมัครจะเป็นผู้ที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือประนีประนอมเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพของบุคคลภายในครอบครัวของผู้ถูกคุมประพฤติ และจะเป็นผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือทางค่านการเงินให้กับครอบครัวผู้ถูกคุมประพฤติ รวมทั้งการเข้าไปเกี่ยวข้องในการวางแผนในการใช้จ่ายเงินของผู้ถูกคุมประพฤติหรือของครอบครัวผู้ถูกคุมประพฤติ

8. การรับฟังปัญหาหรือการติดต่อกับญาติ อาสาสมัครที่ดีจะทองเป็นนักฟังที่ดี ซึ่งเป็นคิดอย่างหนึ่งในการช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติให้หลุดถึงปัญหาของเขาซึ่งเป็นการระบายปัญหาให้กับอาสาสมัครได้ทราบ จะเป็นการช่วยใหญ่ผู้ถูกคุมประพฤติมีความสบายใจว่ามีคนสนใจและเอาใจใส่เขา อาสาสมัครจะเป็นผู้ที่คอยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ร่วมกับผู้ถูกคุมประพฤติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การที่อาสาสมัครมีการติดต่อกับผู้คุมประพฤติอย่างใกล้ชิดก็จะก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน และผู้ถูกคุมประพฤติก็จะมีความไว้วางใจในตัวอาสาสมัครซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จ

3. อาสาสมัครคุมประพฤติประกาศแต่งตั้ง (Gazetted Volunteer Probation Officer)

อาสาสมัครประเภทนี้ของประเทศสิงคโปร์จะมีกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ ผู้กระทำผิด ค.ศ. 1975 บัญญัติออกใช้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 1976 ได้กำหนดไว้ว่าให้อาสาสมัคร

ประเภทนี้มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานคุมประพฤติทุกประการ คดีชายใด ๆ ที่มอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติประเภทนี้ควบคุมสอดส่องดูแล หากมีการปฏิบัติผิดเงื่อนไขอาสาสมัครจะต้องทำการปรึกษาหารือกับพนักงานคุมประพฤติ และทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมรายงาน โดยให้พนักงานคุมประเวตินำเสนอต่อศาลทันที เมื่ออาสาสมัครคุมประพฤติประเภท 2 ได้รับความแต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติประเภท 3 จะต้องได้รับการอบรมอีกครั้งหนึ่ง เป็นการเพิ่มเติมความรู้ โดยเน้นหนักทางค่านิยมหมาย และระบบการคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติจะทำการเสนอชื่ออาสาสมัครไปยังรัฐมนตรีของ Ministry of Community Development ให้ทำการพิจารณาเสนอชื่อไปยังรัฐบาล เพื่อทำการแต่งตั้งและประกาศลงในหนังสือราชกิจจานุเบกษา และจึงจะแต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครประเภทแต่งตั้งต่อไป อาสาสมัครคุมประพฤติประเภท 3 จะมีบทบาทโดยทั่วไป เหมือนกับอาสาสมัครประเภทแรกและประเภท 2 แต่จะมีความรับผิดชอบคดีถึง 2 คดี และจะมีบัตรประจำตัวซึ่งมีระยะเวลา 3 ปี และก็เช่นเดียวกับอาสาสมัครประเภทแรกและประเภท 2 ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลทุกปี เกี่ยวกับตัวอาสาสมัครและการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร หากผลการประเมินพบว่าอาสาสมัครประเภท 3 มีความเหมาะสม และอาสาสมัครประสงค์จะร่วมโครงการนี้ต่อไป ก็จะสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้อีก แต่ถ้าหากผลการประเมินผลพบว่าอาสาสมัครไม่เหมาะสมที่จะปฏิบัติงานต่อไป ก็จะให้พ้นจากหน้าที่และจะไม่มีการออกบัตรประจำตัวให้อีก ²⁸

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติ

อาสาสมัครคุมประพฤติจะมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ โดยทั่วไปดังต่อไปนี้

1. การให้ความช่วยเหลือแนะนำ เป็นเพื่อนที่ดีแก่ผู้ถูกคุมประพฤติ
2. คอยติดตามสอดส่องดูแลความประพฤติ เยี่ยมบ้าน การสอบถามถึงความประพฤติ

ของผู้ถูกคุมประพฤติจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และจากกรรมการของ อาสาสมัครคุมประพฤติ ที่จะช่วยสอดส่องคุมประพฤติผู้ถูกคุมประพฤติที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้ความ

²⁸ สุจิตติ เจนนพกาญจน์ , "Organization Functions and Administration of penal Institutions, รายงานการฝึกอบรม ณ ประเทศสิงคโปร์, 3 ธันวาคม 2527 - 3 มีนาคม 2528. (อัครสำเนา)

3. รวบรวมรายงานเสนอพนักงานคุมประพฤติทุก ๆ ครั้งที่ออกเยี่ยมบ้านอย่างน้อย
เดือนละ 1 ครั้ง

4. ในบางรายหากมีปัญหาอาสาสมัครจะต้องทำการรวบรวมเรื่องราวข้อเท็จจริง
ทั้งหมดเป็นรายงานเสนอพนักงานคุมประพฤติที่รับผิดชอบดูแลและเป็นพี่เลี้ยงให้อาสาสมัครเพื่อ
จะได้จัดทำรายงานเสนอศาลต่อไป

อาสาสมัครคุมประพฤติประเภทใดก็ตาม เมื่อสอบผ่านการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครแล้ว
จะต้องให้มีการปฏิบัติงานตนในการรักษาความลับต่อทางราชการ กระจกข้อมูลข่าวสารที่ใช้ใน
ราชการจะต้องเก็บไว้เป็นความลับ ห้ามคัดลอก โยกย้ายไปให้ผู้อื่นหรือ โฆษณา และการตีพิมพ์
ให้ลิขสิทธิ์แก่บุคคลอื่น ต้องได้รับคำยินยอมจากหัวหน้าพนักงานคุมประพฤติ ภายหลังจากปฏิบัติงานรักษา
ความลับทางราชการแล้ว จะต้องทำสัญญารับรองในการปฏิบัติงานดังกล่าว โดยให้มีพยาน 1 คน
ลงชื่อรับรองการปฏิบัติงานและทำสัญญารับรองไม่เรียกร้องค่าตอบแทน ค่าประกันความเสียหายที่
เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัคร พร้อมพยานรับรอง 1 คน ด้วย

นอกจากนี้ข้อห้ามการแพร่ข่าวสารทางวิทยุและ โทรทัศน์ของอาสาสมัครก็จะต้องได้รับ
อนุญาตจากหัวหน้าพนักงานคุมประพฤติก่อน ยังมีข้อห้ามรับของกำนัลและห้ามยอมรับการเชื้อเชิญ
เข้าร่วมงานเลี้ยง จะเห็นได้ว่ามีความมีข้อกำหนดและข้อห้ามไว้อย่างเข้มงวด ทั้งนี้ เพื่อให้อาสาสมัคร
ได้ทำหน้าที่คุมประพฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริง

อาสาสมัครคุมประพฤติประเทศไทย

การคุมประพฤติของญี่ปุ่นและการพักการลงโทษ ได้รับการจัดวางขึ้นใหม่ เมื่อระบบ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของญี่ปุ่น ได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ในปี ค.ศ. 1947 โดยเฉพาะ โครงสร้างของการคุมประพฤติและการพักลงโทษ โดยในช่วงปี
ค.ศ. 1950 - 1960 ได้รวมงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบทางด้านการแก้ไขฟื้นฟู
ผู้กระทำผิดในชุมชน งานคุมประพฤติ งานพักลงโทษ งานสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ทั้งกรณี
ผู้กระทำผิดเป็นผู้ใหญ่ หรือเด็กเข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน และดำเนินงานโดยรัฐบาล

(Ministry of Justice The Rehabilitation Bureau)

ซึ่งก็คือสำนักงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด รับผิดชอบในการบริหารงานแก้ไขฟื้นฟูทุกประเภททั่วประเทศ

ในปี ค.ศ. 1950 ได้ออกกฎหมายอาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer Probation Officer Law) มีอาสาสมัครคุมประพฤติทั่วประเทศจำนวน 48,000 คน

ตามกฎหมายของญี่ปุ่นแล้ว ผู้กระทำผิดที่คุมประพฤติหรือการพักโทษรวมเรียกว่า ผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำ และจัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ ²⁹

1. ผู้ถูกคุมความประพฤติที่เป็นเด็ก (Juvenile Probationer) โดยศาล
ครอบครัวยุติคุมประพฤติไว้

2. ผู้ถูกพักโทษจากโรงเรียนฝึกอบรม (Training School Parolee)
คือเด็กที่ได้รับการปล่อยตัวจากโรงเรียนฝึกอบรม โดยได้รับการพักโทษจากคำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการพักโทษ (Parole Board)

3. ผู้ถูกพักโทษจากเรือนจำ (Prison Parolee) คือนักโทษที่ได้รับการ
พักโทษ และปล่อยตัวจากเรือนจำ

4. ผู้ถูกคุมความประพฤติผู้ใหญ่ (Adult Probationer) คือผู้กระทำผิด
ที่ศาลอาญาสั่งคุมประพฤติไว้เนื่องจากการรอลงโทษ (อาจเป็นโทษจำคุกหรือปรับก็ได้)

5. ผู้ถูกพักโทษจากสถานแนะแนวสตรี (Guidance Home Parolee) คือ
ผู้รับการพักโทษและปล่อยตัวจากสถานแนะแนวสตรี (เป็นสถานควบคุมผู้ประกอบอาชีพค้าประเวณี)

ผู้กระทำผิดทั้ง 5 ประเภทอยู่ภายใต้การบริหารงานของสำนักงานคุมประพฤติ
(Probation Office) โดยใช้หลักการและวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดในแต่ละประเภท
เป็นอย่างดี

²⁹ Yasuyoshi Shiono, Use of Volunteer in the noninstitutional treatment of Offender in Japan, International Review of Criminal Policy, No 27, 1969, P.3

พนักงานคุมประพฤติอาชีพในญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พนักงานคุมประพฤติประจำศาลครอบครัว (Family Court Probation Officer) และพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) ซึ่งพนักงานคุมประพฤติทั้งสองประเภทนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นปกครอง โดยระบบประชาธิปไตยที่แบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่าย แยกจากกัน คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งพนักงานคุมประพฤติประจำศาลครอบครัว เป็นเจ้าพนักงานของศาลที่อยู่ฝ่ายตุลาการ ส่วนพนักงานคุมประพฤติอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร

ในประเทศญี่ปุ่น ผู้กระทำผิดที่จะได้รับวีซีการคุมความประพฤตินั้น ต้องเป็นผู้กระทำผิดที่มีสิทธิที่จะได้รับการรอลงโทษ ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ความผิดที่ผู้กระทำความผิดกระทำนั้นศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี (ไม่ว่าโทษนั้นจะลงทำงานหนักหรือไม่ลงทำงานหนัก) หรือโทษปรับไม่เกิน 200,000 เยน
2. เป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน (ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกที่ไม่ลงทำงานหนักหรือโทษอื่นที่หนักกว่า) หากเคยต้องโทษจำคุกมาก่อนโทษนั้นจะลงเลยมาแล้ว เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยนับจากวันที่การต้องโทษนั้นได้สิ้นสุดลง หรือวันที่โทษนั้นถูกยกเลิก
3. ในกรณีที่ เป็นผู้ที่กำลังอยู่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษ ตามคำพิพากษาในคดีก่อนและได้กระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษนั้น จะมีสิทธิได้รับการรอลงโทษอีกก็ต่อเมื่อคดีใหม่นั้นศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี
4. ต้องมีเหตุอันควร เป็นการให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาในแต่ละคดีว่ามีเหตุอันควรที่จะรอลงโทษได้หรือไม่

และตามมาตรา 25 วรรค 2 ได้บังคับศาลให้ต้องสั่งคุมความประพฤติ เสมอสำหรับ ผู้ที่กระทำความผิดขึ้นใหม่ในระหว่างระยะเวลาการลงโทษตามคำพิพากษาในคดีก่อน และในคดีใหม่ ไม่ต้องห้ามการคุมประพฤติตามข้อยกเว้น

คุณสมบัติของอาสาสมัครคุมประพฤติ ³⁰

1. เป็นผู้ที่ชุมชนยอมรับและนับถือทั้งด้านบุคลิกและความประพฤติ
2. มีศรัทธาอย่างแรงกล้า และมีเวลาสำหรับการทำงาน
3. มีฐานะทางการเงินมั่นคง
4. มีสุขภาพดีและคล่องแคล่วแข็งแรง

การคัดเลือกอาสาสมัครคุมประพฤติ

กระบวนการคัดเลือก โดยผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติ เป็นผู้รับผิดชอบในการเตรียมบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่รวบรวมได้จากในชุมชน คัดเลือกผู้ที่เหมาะสม โดยคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งตามกฎหมายประกอบไปด้วย สมาชิก 15 คน หรือน้อยกว่า 15 คน ประกอบด้วยตัวแทนของ ทูลาการ อัยการ เนติบัณฑิตย เจ้าหน้าทัราชทัณฑ์ พนักงานคุมประพฤติและพนักงานลงโทษและประชาชนอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็น "ผู้มีความรู้ความสามารถ" (learned citizens) ผู้สมัครที่ผ่านการคัดเลือกแล้วก็จะได้รับการแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ³¹

โดยปกติอาสาสมัครจะอยู่ในตำแหน่งได้เป็นวาระ 2 ปี และมีโอกาสที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามาใหม่อีกครั้ง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วอาสาสมัครจะได้รับการแต่งตั้งหลายครั้งเป็นเวลาหลาย ๆ ปี สำหรับงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยทั่วไปแล้วคนหนึ่งจำเป็นต้องอยู่ในตำแหน่งมากกว่า 2 ปี ทั้งนี้เพื่อจะได้เรียนรู้และเกิดทักษะความชำนาญในงาน

³⁰ Rehabilitation Bureau Ministry of Justice, Community-Based Treatment of Offenders in Japan, 1985, P.6

³¹ Ibid., P. 15.

บทบาทหน้าที่

อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ช่วยให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไขฟื้นฟูตนเองในสังคม และกระตุ้นเตือน สำนักประชาชนในการร่วมมือกันป้องกันและควบคุมอาชญากรรม และที่สำคัญ ควบคุมสอดส่องและให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้ได้รับพักการลงโทษ ซึ่งอาสาสมัครคุมประพฤติ จะได้รับการมอบหมายให้คุมประพฤติเป็นรายบุคคล นอกจากนั้นอาสาสมัครยังมีหน้าที่ เยี่ยมบ้านนักโทษ เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับครอบครัว และเขียนรายงานส่งต่อสำนักงานคุมประพฤติ เป็นการเตรียมการก่อนปลดปล่อยในการจัดหาที่พักให้กับผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้ได้รับพักการลงโทษ ซึ่งย้ายมาจากห้อง พร้อมทั้งให้การควบคุมสอดส่องดูแลในการสอบสวนเบื้องต้น เพื่อขออภัยโทษ รวมถึงช่วยเหลือครอบครัวของผู้กระทำผิดด้วย ³²

นอกจากอาสาสมัครคุมประพฤติ จะดำเนินงานในการแก้ไขฟื้นฟูช่วยเหลือผู้กระทำผิดแล้ว ยังมีองค์กร เอกชนที่ร่วมมือกันช่วยเหลือสังคมในรูปแบบอื่น ๆ อีกดังนี้

- สมาคมช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจนกึ่งวิถี (The Rehabilitation Aid Association-Halfway House)
- สมาคมอาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer Probation Officers Association)
- สมาคมให้การสนับสนุนบริการด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Service Promotion Association)
- สมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต (Big Brothers and Sisters Association)
- สมาคมสตรีให้ความช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Women's Association for Rehabilitation Aid)

---

³² สมยศ วัฒนภิรมย์, "ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม," หน้า 31.

สมาคมต่าง ๆ ทั้งหลายจึงกล่าวนี้ มีบทบาทหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ช่วยเหลือประชาชน และอาสาสมัครในการคุมประพฤติ ทั้งด้านการเงิน, การเป็นสื่อกลาง, การอบรมวางแนวทาง, ให้คำแนะนำ, ให้การศึกษา และจัดหาที่พัก เป็นต้น ซึ่งนับว่ามีประโยชน์และให้ความสำคัญในการร่วมมือของชุมชน และประชาชนในการควบคุมสังคม จักรเย็บสังคม และให้คนยอมรับแนวทางปฏิบัติของสังคม เป็นการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก

อาสาสมัครคุมประพฤติในการควบคุมสังคม

อาสาสมัครคุมประพฤติ จัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของการปฏิบัติการต่อผู้กระทำผิด โดยอาศัยชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community Based Treatment of Offenders) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นผู้นำช่วยเหลือเชื่อมโยงการดำเนินงานของศาลกับประชาชน ให้คำแนะนำชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ร่วมป้องกันแก้ไขปัญหอาชญากรรม³³ โดยที่อาสาสมัคร เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องในการคุมประพฤติ ได้รับความคัดเลือกแต่งตั้งและดำเนินงานอยู่ในชุมชนนั้น ในฐานะที่เป็นประชาชนคนธรรมดา ย่อมมีส่วนร่วมในการร่วมควบคุมสังคมได้ในแบบที่ไม่เป็นทางการ (informal) เป็นการควบคุมในกลุ่มสังคมแบบญาติพี่น้องสังคมปฐมภูมิ (Primary Group)³⁴ ตามที่สถานของชุมชนนั้น ๆ และอนึ่งอาสาสมัครคุมประพฤติได้รับการรับรองในบทบาทให้เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งเป็น

³³ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, เอกสารประกอบการฝึกอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด, เอกสารหมายเลข 3/2534 หน้า 19.

³⁴ จริยพรหมอยู่, ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526)

เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกระบวนการยุติธรรม โดยให้เป็นการประสานกับระหว่างการควบคุมแบบ
เป็นทางการกับไม่เป็นทางการ เพื่อผลในการควบคุมสังคมจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หน้าที่บทบาท และเนื้อหาหลักสูตร ของอาสาสมัครคุมประพฤติ ย่อมเข้ามามีส่วนในการ
ควบคุมสังคมได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุที่หน้าที่และบทบาทตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวง
ยุติธรรม ว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2528 ให้ช่วยเหลือสำนักงานคุมประพฤติ ออกสอดส่อง
เยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมความประพฤติ นั่นก็คือการ เข้าสังเกตควบคุมพฤติกรรมใหญ่ถูกคุมความประพฤติ
ต้องประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขในกฎหมายที่เป็นมาตรฐานสังคม (Norms) 35 อันได้รับ
การยอมรับ และกำหนดไว้แล้ว รวมถึงหลักสูตรเนื้อหาการฝึกอบรมให้เข้าใจถึงหลักการทางสังคม
สงเคราะห์ และงานคุมประพฤติอันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม ให้รับบทบาทและหน้าที่ของ
อาสาสมัคร ทราบวัตถุประสงค์พื้นฐานที่ยอมรับที่จะเข้าใจการควบคุมให้คนอยู่ในสังคมร่วมกันได้
โดยปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบของสังคม และรวมถึงยอมรับนำความรู้ความเข้าใจกระตุ้นเตือน ชักนำ
คนในชุมชนให้ร่วมมือกันประพฤติปฏิบัติอยู่ในแนวทางที่ยอมรับกันไว้แล้ว ถูกต้องแล้ว ก็ถือเป็นการ
ควบคุมสังคมในบทบาทของอาสาสมัครได้เป็นอย่างดี

โครงการต่าง ๆ ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น มุ่งหมาย
ในการแสวงหาความร่วมมือในการป้องกันสังคม ให้รอดพ้นจากภัยของอาชญากรรม โดยให้ทุกคน
ในสังคมมีส่วนร่วมกัน ในอันที่จะกระทำกิจกรรมอันเป็นการสร้างสรรค์สังคมให้สงบเรียบร้อย
ซึ่งประชาชนนั้นเป็นพลังในทางบวกและลบกล่าวคือ ความร่วมมือจากชุมชนประชาชนจะช่วยควบคุม
สังคม โดยประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมในทางปกติเรียบร้อย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรมความดี
แล้วก็ยังอาจจะเป็นผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎระเบียบของสังคมก็ได้ก็ด้วย เช่น กระทำการละเมิด
กฎหมาย เป็นต้น

อาสาสมัครคุมประพฤติ ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยหลักการบทบาทอำนาจหน้าที่ ในการคุมประพฤตินั้น ย่อมจะถือเป็นหน้าที่ในการควบคุมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

โครงสร้างและการบริหารงาน

ประเทศไทย มีสำนักงานคุมประพฤติ (The Probation Office) เป็นหน่วยงาน รับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อยู่ภายใต้การบริหารงานของสำนักงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (The Rehabilitation Bureau) กระทรวงยุติธรรม โดยกำหนดให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำ 5 ประเภทอยู่ในความรับผิดชอบ และออกกฎหมายอาสาสมัครคุมประพฤติ (Volunteer Probation Officer Law) กำหนดขอบเขตและหน้าที่ของอาสาสมัคร ส่วนสิงคโปร์ ใช้ชื่อ โครงการ "บริการคุมประพฤติชุมชน" (Community Probation Service) เป็นหน่วยงานคุมประพฤติ เด็กและเยาวชน และผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ การคุมประพฤติของไทย ขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบงานในการคุมประพฤติ ต่างกัน อย่างไรก็ตามการคุมประพฤตินั้น มีข้อดีในการบริหารงานและสามารถปรับแผนนโยบาย ในการคุมประพฤติ ให้สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างเป็นระบบ เช่น ญี่ปุ่น แต่ข้อเสีย ก็มีเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ถูกคุมประพฤติที่เป็นเยาวชน เป็นจำเลยที่รอการลงโทษ และเป็นนักโทษที่ ได้รับการพักโทษ อาสาสมัครคุมประพฤติอาจจะมีส่วนร่วมในการใช้วิธีการฟื้นฟูแก้ไข และให้คำแนะนำ ปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้การคุมประพฤติค่อยมีประสิทธิภาพลงได้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

การกำหนดประเภทอาสาสมัคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาสาสมัครคุมประพฤติของญี่ปุ่นมีประเภทเดียว เช่นเดียวกับของไทย แต่ญี่ปุ่นมีกฎหมาย รับรองอำนาจหน้าที่ ส่วนของไทยกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วย อาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2528 ส่วนสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยเป็นแรงจูงใจ ให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามาทำหน้าที่อาสาสมัคร และคาดหวังจะให้ เป็นประเภท

ประกาศแต่งตั้ง ทั้งนี้ แม้จะไม่มีค่าตอบแทนเป็นเงินทอง แต่ความภาคภูมิใจเกียรติยศก็เป็นรางวัล
 จูงใจให้คนเขามารวมเป็นอาสาสมัครได้ยิ่งกว่าการให้ค่าตอบแทน อย่างไรก็ตามการรับรอง
 ให้ชื่อเสียงเกียรติยศแก่อาสาสมัครที่ทำงานด้วยความอดทน เสียสละ และมีประสิทธิภาพด้วยการ
 รับรองอำนาจหน้าที่ โดยระบุไว้ในกฎหมายก็จะเป็นการรับรองเกียรติยศได้ชัดเจนมั่นคงกว่าที่จะ
 เป็นระเบียบเท่านั้น แม้ว่าจะระเบียบจะแก้ไขง่ายแต่ความศักดิ์สิทธิ์หรือฐานะมิใช่กฎหมายการรับรอง
 คุ่มครอง ในการปฏิบัติงานจึงมิได้เป็นการให้สมเกียรติเท่าที่ควร เห็นควรให้ระบุไว้ในกฎหมาย
 อย่างไรก็ดี ประเทศไทย กระทรวงยุติธรรมได้เสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่อาสาสมัคร
 คุณประพฤติเฉพาะรายด้วย ทำให้เป็นเกียรติยศและความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมงานกับรัฐ
การจัดตั้งองค์กรเอกชน

แนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ไข้พื้นที่ผู้กระทำผิด โดยมีองค์กรเอกชน สมาคม
 กลุ่มบุคคลหรือรัฐ จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครคุณประพฤติกู้ทำงานได้อย่างเต็ม
 กำลังนั้น เป็นมีองค์กรสมาคมมาก ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกรับผิดชอบ
 ต่อสังคม รวมมือกันควบคุมสังคม หรืออาจจะเกิดสำนึกรับผิดชอบสังคมขึ้นแล้วจึงก่อตั้งสมาคม
 ช่วยเหลืออาสาสมัครนั้น เป็นวิธีการอย่างหนึ่งให้เกิดการทำงานร่วมกัน ซึ่งของไทยก็มีมูลนิธิ
 แก่ไข้พื้นที่ และสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ซึ่งรับผิดชอบให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือจำเลย และ
 บัญชีคุณความประพฤติ โดยดำเนินงานในรูปแบบมูลนิธิหาเงินทุนเพื่อการสงเคราะห์เท่านั้น จะต่างจาก
 องค์กรสมาคมต่าง ๆ ของญี่ปุ่น ที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้สมาชิกขมรม สมาคม รวมมือกันควบคุมตนเอง
 ในการบำเพ็ญประโยชน์ เควรถกกฎหมาย เป็นแบบอย่างของคนอื่นทำความดีช่วยเหลือสังคม
 ก็เป็นการควบคุมสังคมอย่างคียงแล้ว ส่วนชื่อเสียงของสมาคม องค์กรเอกชนนั้น หากรัฐเป็นผู้จัดตั้ง
 ขึ้น การกระตุ้นเตือนขอความช่วยเหลือ สำนึกจากประชาชนในการควบคุมสังคมก็จะได้ไม่เท่าที่ควร
 จะทำได้เป็นเพียงการสนับสนุนหน่วยงานเท่านั้น มิใช่เป็นการร่วมแรงรวมใจและร่วมมืออย่างจริงจัง
 แต่หากประชาชนตั้งองค์กรขึ้นเอง สำนึกความรับผิดชอบจะแพร่ขยายกว้างขวาง และควบคุม
 สังคมได้อย่างมีผลสำเร็จมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามรัฐควรให้ความสนใจให้ความสำคัญในการ
 จัดตั้งองค์กรเอกชน หรือสมาคมช่วยเหลืออาสาสมัครคุณประพฤติกู้ เพื่อเร่งสำนึกให้ประชาชน
 รวมมือกันควบคุมสังคมให้มากขึ้นในแต่ละสมาคมก็จะขยายเป็นหลาย ๆ สมาคมอย่างทั่วถึง

